

Uitbreiding camping de Kriemelberg, Ermelo

Onderzoek naar beschermde natuurwaarden

projectnr. 218694 / 241087

revisie 04

18 november 2011

Auteur

ing. J.M. Kamerling

Opdrachtgever

Camping de Kriemelberg

Familie van den Heuvel

Drieërweg 104

3852 MC Ermelo

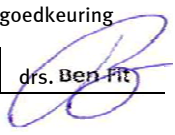
datum vrijgave

18 november 2011

beschrijving revisie 04

Definitieve rapportage

goedkeuring

drs. Ben Fit

vrijgave

ir. A.J. Bosma

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Doel	2
1.3	Werkwijze	2
1.4	Leeswijzer	3
2	Gebiedsbeschrijving	4
2.1	Beschrijving projectgebied	4
2.2	Bureaustudie	6
2.3	Veldbezoek	7
2.4	Waargenomen en te verwachten beschermde soorten	9
2.5	Conclusies natuurwaarden	11
3	Toetsing effecten voorgenomen ingrepen	12
3.1	Beschrijving ingreep	12
3.2	Effecten op beschermde soorten	13
3.3	Mitigerende maatregelen	15
3.4	Effecten op beschermde gebieden	16
4	Conclusies en aanbevelingen	17
4.1	Conclusie	17
4.2	Zorgplicht	18
4.3	Voorbehoud	18
	Geraadpleegde bronnen	19
	Bijlage 1: Natuurwetgeving	20
	Bijlage 2: Ontwerp plangebied	22

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Camping de Kriemelberg in Ermelo doet mee aan het project "Groei en Krimp op de Veluwe" van de provincie Gelderland. Dit project houdt in dat campings worden opgekocht en terug worden gegeven aan de natuur terwijl andere campings de mogelijkheid wordt geboden om uit te breiden. Camping de Kriemelberg is één van deze campings en heeft 3 hectare bos toegewezen gekregen om uit te mogen breiden. Dit bos wordt in kader van dit project elders gecompenseerd.

Arcadis heeft dit beleid reeds in 2007 getoetst aan de Natuurbeschermingswet (14 november 2007, kenmerk 110302/NA7/OC2/001513). Ten behoeve van de bestemmingsplanwijziging dient er ook aan de Flora- en faunawet getoetst te worden. Hiervoor dient de voorliggende natuurtoets.

1.2 Doel

Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling met de huidige natuurwetgeving. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek worden vervolgstappen aangegeven (bijvoorbeeld de aanvraag van een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet).

1.3 Werkwijze

Om eventuele strijdigheden van de plannen met de natuurbeschermingswet op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de geplande ingreep in het betreffende gebied op de (strikt) beschermde soorten?
3. Hoe kunnen eventuele negatieve effecten op (strikt) beschermde soorten voorkomen dan wel verzacht worden (mitigerende maatregelen)?
4. Indien negatieve effecten niet (geheel) te voorkomen zijn, welk vervolg traject dient dan doorlopen te worden?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen.

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van reeds literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan of er wettelijk beschermde planten- of diersoorten in het projectgebied voorkomen. Bij het Natuurloket is gecontroleerd of actuele verspreidingsgegevens verkregen kunnen worden.

Stap 2. Veldbezoek

Na het bureauonderzoek is een veldbezoek uitgevoerd in het projectgebied. Hierbij is, op basis van de gegevens van de bureaustudie, beoordeeld voor welke soorten het projectgebied daadwerkelijk een geschikte habitat biedt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk voor kunnen komen.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering biotoop) op de verwachte beschermde soorten beschreven. Voor de beschreven negatieve effecten worden verzachtende (mitigerende) maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot een ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 zijn conclusies getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art. 75. Het rapport wordt afgerond met aanbevelingen voor vervolgstappen.

1.4 Leeswijzer

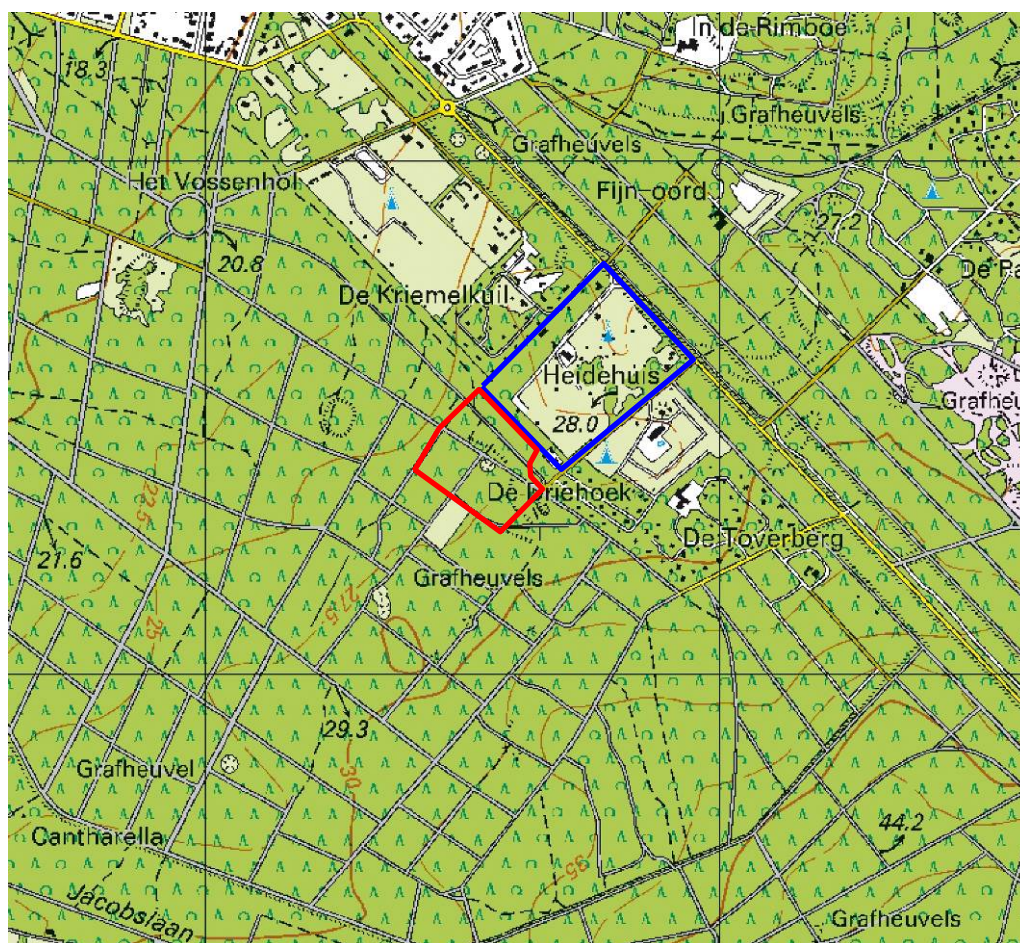
De kern van het rapport bestaat uit de conclusies en aanbevelingen van de toetsing. Deze zijn beschreven in hoofdstuk 4. Aangegeven wordt welke vervolgstappen noodzakelijk zijn. De achtergrondinformatie van de toetsing is beschreven in de hoofdstukken 2 en 3. In hoofdstuk 2 is beschreven welke beschermde soorten op basis van de met de bureaustudie en het veldbezoek verzamelde informatie in het projectgebied verwacht mogen worden. In hoofdstuk 3 is de voorgenomen ingreep beschreven. Vervolgens is aangegeven wat de effecten hiervan op de verwachte beschermde soorten zijn. Zo nodig zijn maatregelen voorgesteld om effecten te voorkomen, dan wel te beperken. In bijlage 1 zijn de wettelijke achtergronden van de Flora- en faunawet weergegeven.

2 Gebiedsbeschrijving

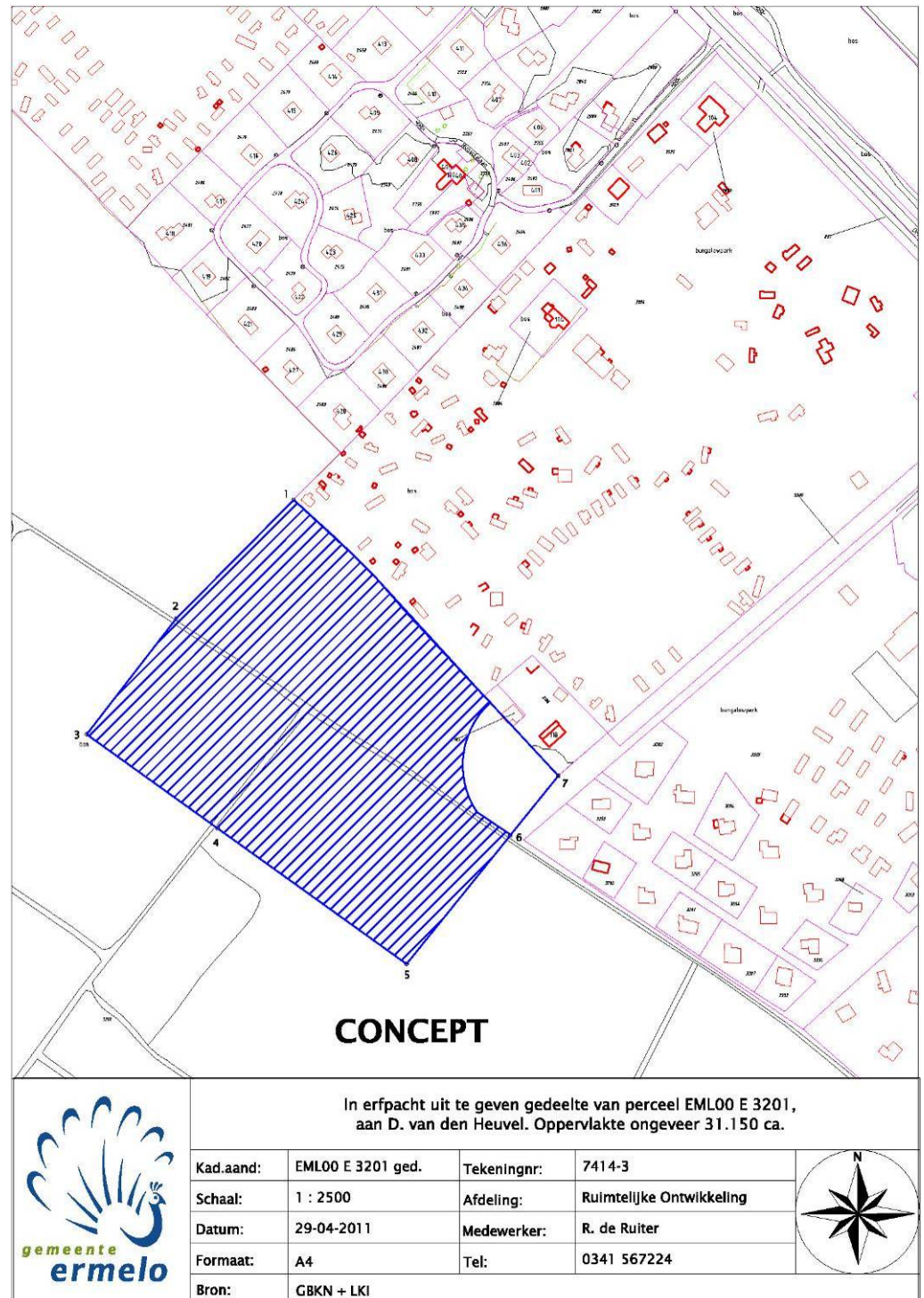
2.1 Beschrijving projectgebied

Camping de Kriemelberg is gevestigd aan de Drieërweg 104, zuidelijk van de plaats Ermelo. De camping is gelegen tegen de Speulder- en Sprielderbossen, westelijk van de Ermelosche heide. Het plangebied ligt zuidwestelijk van de bestaande camping en betreft drie hectare bosgebied. Dit bosgebied bestaat uit een drietal bosvakken, waarbij de dominante boomsoort respectievelijk Amerikaanse eik, Douglas en Grove den is. Daarnaast zijn soorten als Zomereik, Berk en Beuk te vinden. Ook Lijsterbes, Amerikaanse vogelkers, Kamperfoelie en Hulst zijn in de struiklaag aangetroffen. Naast verschillende mos- en grassoorten heeft dit bostype weinig kruidlaag. Recreanten maken voornamelijk gebruik van de uitgang aan de zuidwest-zijde van de camping. Aan de noordwest- en zuidoost-zijde grenst de Kriemelberg aan andere recreatiebedrijven.

De ligging van het plangebied is globaal weergegeven in figuur 1 en kadastraal begrenst in figuur 2.

Figuur 1: Ligging plangebied, waarbij de blauwe omlijning de bestaande camping betreft en de rode omlijning het plangebied (ondergrond: Kadaster, 2009)

Figuur 2: Kadastrale begrenzing plangebied (gemeente Ermelo, 2011)

2.2 Bureaustudie

Soortbescherming

Om een indruk te krijgen van de beschermde natuurwaarden in de omgeving van het plangebied is het Natuurloket geraadpleegd. Het Natuurloket is een database waarin op kilometerhok niveau ecologische gegevens zijn opgeslagen. Het plangebied bevindt zich in kilometerhok X:172/Y:477 (zie figuur 3). Het voorkomen van beschermde soorten binnen dit kilometerhok is alleen voor vaatplanten, zoogdieren en dagvlinders redelijk tot slecht onderzocht. Bekend is dat er 6 beschermde zoogdieren (drie van tabel 1 en drie van tabel 2/3) binnen het kilometerhok voorkomen.

Figuur 3: Kilometerhok waarin het plangebied ligt (Natuurloket.nl, 2010)

Op basis van inventarisatiegegevens uit verschillende verspreidingsatlassen, rapportages, artikelen, enkele internetsites met ecologische gegevens en expert judgement is van het aanwezige biotoop en landschap een inschatting gemaakt over het voorkomen van beschermde soorten. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen vaatplanten, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten en overige ongewervelden. Deze gegevens geven een globaal beeld van soorten in de ruime omgeving van het projectgebied.

Gebiedsbescherming

Het plangebied ligt in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en in Natura 2000-gebied Veluwe. Het Groei en Krimp-beleid van de provincie Gelderland is reeds getoetst aan de Natuurbeschermingswet en de ontwikkeling van camping de Kriemelberg is hierin meegenomen. Om deze reden is alleen toetsing op het beschermingsregime van de EHS noodzakelijk.

Het plangebied en de EHS is weergegeven in figuur 4. De EHS ter plaatste betreft 'Natuur' met als natuurdoeltype 'arm droog bos'.

Figuur 4: EHS in en rondom het plangebied, waarbij de blauwe omlijning de bestaande camping betreft en de rode omlijning het plangebied (prov. Gelderland, 2009)

2.3 Veldbezoek

Op 24 maart 2010 is het projectgebied door een ecooloog van Oranjewoud bezocht. Het volledige plangebied en haar omgeving is bekeken. Op de volgende pagina is een impressie van de ecologische waarde van het plangebied gegeven aan de hand van een aantal foto's.

Gedurende het veldbezoek is een inschatting gemaakt van de aanwezige biotopen en de daarbijbehorende beschermde natuurwaarden. Het plangebied betreft een drietal bosopstanden. De bomen van de verschillende bosopstanden variëren in de leeftijd van circa 40 tot bijna 80 jaar oud.

De opstand met Amerikaanse eik (bosvak 1 en 4, zie figuur 6) is open en bevat enkele andere boomsoorten (Grove den, Larix en Douglas), maar is verder vrij monotoon met een dicht bladerdek op de bosgrond. De ondergroei betreft voornamelijk verjonging van Amerikaanse eik. De Douglasopstand (bosvak 3) is ook open, bevat Larix, Beuk en Amerikaanse eik en is soortenrijker in de ondergroei (moslaag, bosbes en verjonging van Amerikaanse eik, Douglas, Spar en Berk). Daarnaast bevat de opstand dikkere bomen door de forse groeisnelheid van de Douglas. De Grove dennenopstand (bosvak 2) bevat veel bijmenging met Berk en is het meest soortenrijk van de drie opstanden in de struik- en kruidlaag (verjonging van allerlei boomsoorten, maar ook Kamperfoelie en Hulst en in de kruidlaag Bosbes, verschillende grassen en mossen). Daarnaast is er een onderhouden grafheuvel in het midden van het plangebied te vinden, met de bijbehorende status en

bescherming. Deze bescherming is van culturele aard en vormt verder geen onderdeel van voorliggende toetsing.

Tijdens het veldbezoek is extra gekeken naar het mogelijk voorkomen van reptielen, mieren(hopen) en (horsten van) roofvogels.

De Amerikaanse eikenopstand met bijmenging van Douglas en Grove den

De Douglassen opstand met bijmenging van Amerikaanse eik, Larix en Berk

De Grove dennenopstand met bijmenging van Berk

De grafheuvel met op de achtergrond de Douglassenopstand

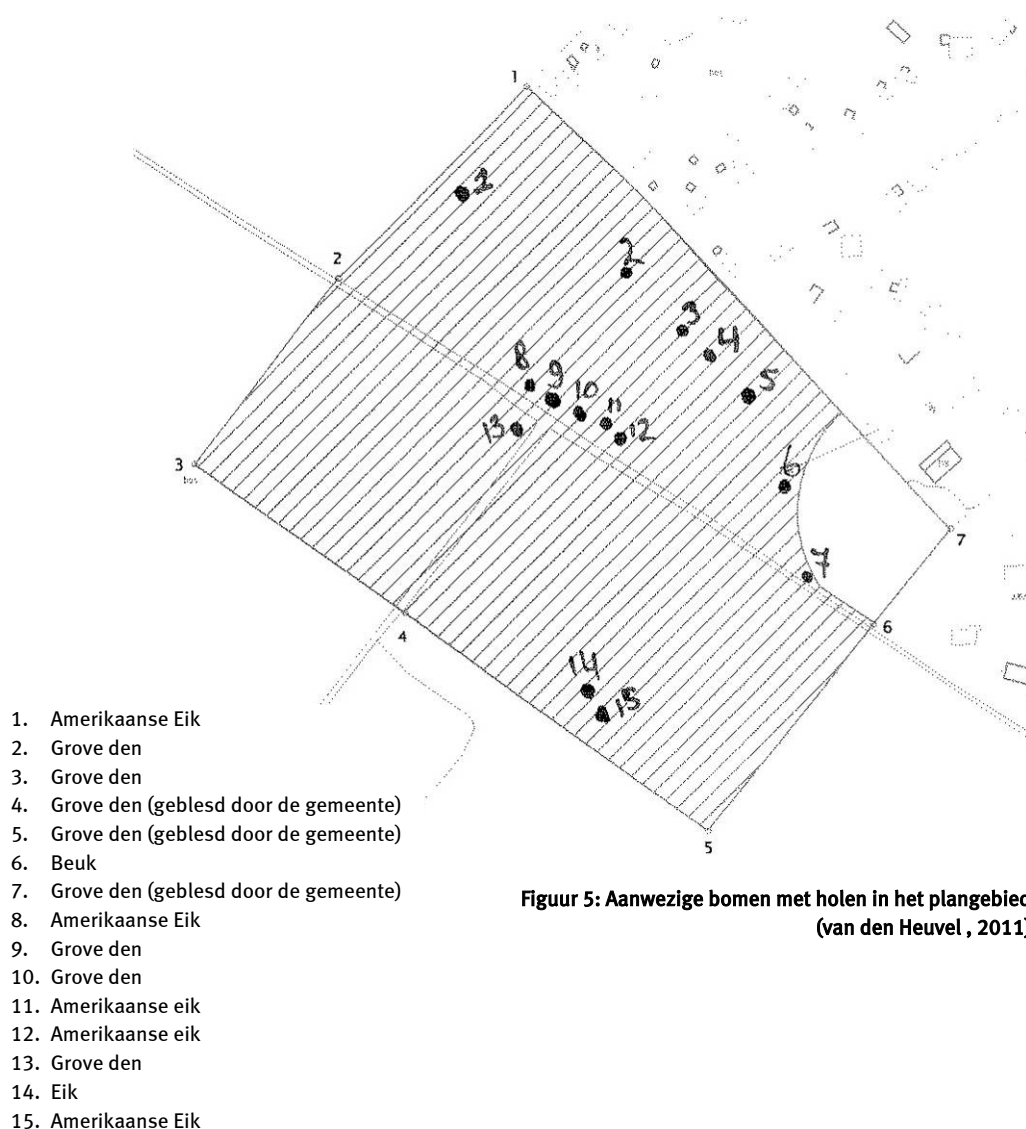
2.4 Waargenomen en te verwachten beschermde soorten

Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn algemene bosvogels waargenomen (Vlaamse gaai, Kraai, Boomkruiper, Boomklever, Merel, etc.), maar geen bijzondere vogelsoorten. Het biotoop ter plaatste van het plangebied (loof- en naaldhout met een matige ondergroei) is geschikt voor verschillende soorten (broed)vogels. In de bomen en struiklaag kunnen verschillende soorten bosvogels verwacht worden. Daarnaast is het plangebied onderdeel van het leefgebied van de Zwarte specht en Wespendif.

Aangezien roofvogelhorsten en bomen met hollen (van specht en uil) jaarrond beschermd zijn, is er tijdens het veldbezoek speciaal gekeken naar het voorkomen van deze horsten en hollen. Bij de inrichting van het plangebied wordt rekening gehouden met bomen waar horsten en hollen in voorkomen. Deze bomen zullen niet worden gekapt.

Om deze reden heeft een inventarisatie van bomen met hollen plaatsgevonden. In figuur 5 is de kaart opgenomen met de aanwezige bomen met hollen in het plangebied en welk soort boom dit betreft (van den Heuvel, 2011). Ook is aangegeven of de betreffende bomen momenteel geblesd zijn (voor zaagwerkzaamheden) door de gemeente. Er zijn geen roofvogelhorsten aangetroffen. In veel bomen zijn echter wel (oude) nesten van andere vogelsoorten aanwezig.

**Figuur 5: Aanwezige bomen met hollen in het plangebied
(van den Heuvel, 2011)**

Zoogdieren

Gezien de bosrijke identiteit van het plangebied, worden verschillende soorten zoogdieren verwacht. Vooral de bosranden langs paden en de struiklaag in het bos vormen het leefgebied voor kleine zoogdieren zoals veldmuizen en spitsmuizen. Daarnaast zijn middelgrote zoogdieren zoals Konijn, Egel, Eekhoorn en Boomarter te verwachten. Ook kunnen grote zoogdieren als Ree, Edelhert en Everzwijn het plangebied gebruiken als rust- of foerageergebied. Een groep van vier Reeën is waargenomen tijdens het veldbezoek en ook zijn er sporen van Everzwijnen gevonden.

In het bosgebied zijn op de paden jagende vleermuizen en in holle bomen overnachtende en overwinterende vleermuizen te verwachten. Het gaat om soorten als Baardvleermuis, Franjestaart, Gewone en Ruige dwergvleermuis en Bruine/Gewone grootoorvleermuis. Aangezien het plangebied mogelijk een geschikt biotoop is voor overnachtende dan wel overwinterende vleermuizen, vormen de bomen met hollen mogelijke verblijfplaatsen (zie figuur 5).

Amfibieën en reptielen

Het plangebied bevat geen geschikt biotoop voor amfibieën, dankzij de afwezigheid van waterrijke omstandigheden. Amfibieënsoorten worden dan ook niet verwacht in het plangebied.

Het bosbiotoop is echter wel geschikt voor reptielen. Volgens de literatuur komen vrijwel alle beschermde reptielsoorten in de omgeving van het plangebied voor, namelijk Hazelworm, Ringslang, Adder, Gladde slang, Zandhagedis en Levendbarende hagedis. Het plangebied zelf is gecontroleerd op de aanwezigheid van geschikt biotoop voor deze reptielsoorten.

De Ringslang wordt niet verwacht in het plangebied, aangezien deze een vochtig biotoop vereist en het plangebied uit droge bossen bestaat. Verder bevat het plangebied geen zonovergoten plekken, (schrone) graslanden of heideterreinen waar reptielen kunnen opwarmen. Wel zijn er enkele locaties waar zonlicht tussen de bomen door valt, maar hier is de zon (door draaiing) niet lang genoeg aanwezig om geschikte opwarmplekken voor reptielen te vormen. Alleen als er nog geen blad aan de boom zit kan het plangebied gebruikt worden als opwarmplek. Hiervan maakt de Hazelworm mogelijk gebruik. Direct ten zuidwesten van het plangebied is wel een zonovergoten biotoop aanwezig, in de vorm van een heide-/grasveld met zanderige stukken. Hier komen mogelijk wel beschermde reptielen voor, zoals Gladde slang, Levendbarende hagedis en heel misschien Zandhagedis, maar in het plangebied worden deze soorten niet verwacht. Op de Ermelosche Heide is de Adder aangetroffen (De Wild, 2008 en Groenewold 2008, 2009, 2010). In het verleden is adder ook waargenomen door Groenewold in het nabijgelegen bosgebied langs de oude Arnhemsekarweg.

Het plangebied vormt mogelijk een geschikt overwinteringsbiotoop voor de Adder (onder takken en bladeren, tussen boomwortels of in gaten in de grond), maar lijkt in vergelijking met de omliggende bospercelen geen bijzondere waarde voor deze soortgroep te hebben. De Hazelworm is een soort van structuurrijke bossen, bosranden, houtwallen, heideterreinen, weg- en spoorbermen. De soort is bekend op veel plaatsen op de Veluwe. Hazelworm is door Groenewold (2008) in de buurt van camping de Kriemelberg en op de Ermelosche Heide waargenomen. Ook door De Wild (2008) is deze soort op de Ermelosche heide aangetroffen. De omgeving van het plangebied, en daarmee het plangebied zelf ook, vormen mogelijk een geschikt leefgebied voor de Hazelworm.

Insecten

In de omgeving van het plangebied komt mogelijk het Vliegend hert (een keversoort) voor. Het plangebied zelf vormt echter geen geschikt habitat door het ontbreken van een permanent aanbod van dood ondergronds (eiken)hout voor deze soort en daarom wordt het Vliegend hert dan ook niet in het plangebied verwacht.

Daarnaast komen de beschermde mierensoorten Behaarde bosmier, Kale bosmier en Zwartrugbosmier in de buurt van het plangebied voor. Tijdens het veldbezoek is specifiek op het voorkomen van mierenhopen gelet, maar deze zijn in het plangebied en haar directe omgeving niet waargenomen. Er worden dan ook geen beschermde mierensoorten in het plangebied verwacht.

Vissen, vaatplanten, paddenstoelen, (korst)mossen en overige ongewervelden.

Beschermde vissen, vaatplanten, paddenstoelen, (korst)mossen en ongewervelden worden niet verwacht in het plangebied.

2.5 Conclusies natuurwaarden

Uit de bureaustudie en het terreinbezoek komt naar voren dat in en in de directe omgeving van het plangebied beschermde diersoorten worden verwacht. Het gaat dan met name om soorten die algemeen in Nederland voorkomen, maar ook om zwaarder beschermde diersoorten.

Alle vogelsoorten zijn beschermd in hun broedperiode en zijn in het broedseizoen in en rond het plangebied te verwachten. Jaarrond beschermde roofvogelhorsten zijn niet aangetroffen, hollen in bomen wel. Het Everzwijn, Edelhert en de Eekhoorn zijn zwaarder beschermde zoogdieren (tabel 2) en komen mogelijk voor in en rond het plangebied. De bomen met hollen kunnen gebruikt worden door de Boommarter (tabel 3). Vleermuizen (tabel 3) gebruiken het plangebied als foerageergebied en de bomen met hollen mogelijk als verblijfplaats. Het plangebied vormt daarnaast een geschikt rustgebied voor de Adder en een geschikt leefgebied voor de Hazelworm.

Ook het zwaarder beschermde Vliegend hert (tabel 2) en beschermde mierensoorten worden rond het plangebied verwacht. Het Vliegend hert wordt gezien zijn biotoop niet verwacht in het plangebied en de beschermde mierensoorten (en hun mierenhopen) zijn niet aangetroffen. Het plangebied heeft daarom geen bijzondere waarde voor deze soorten.

In het plangebied worden verder geen zwaarder beschermde soorten verwacht.

Het plangebied is al getoetst aan de Natuurbeschermingswet 1998. Het plangebied maakt daarnaast onderdeel uit van de (provinciale) Ecologische Hoofdstructuur. De ontwikkelingen dienen daarom nog wel getoetst te worden op effecten aan de wezenlijke waarden van de EHS.

3 Toetsing effecten voorgenomen ingrepen

3.1 Beschrijving ingreep

Bij de bestemmingsplanwijziging zal de huidige bosfunctie worden omgezet naar een verblijfsrecreatieve functie. Door de bestemmingsplanwijziging en terreininrichting zal de capaciteit van de camping toenemen van 884 naar 1328 slaappleatsen. De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd bij het ontwerp voor het plangebied zijn:

- natuurlijk, bosrijk gebied;
- bestaande paden handhaven;
- natuurwaarden versterken;
- aanwezige grafheuvel educatief benaderen;
- randen natuurlijk houden en laten aansluiten op bestaand bos;
- natuurlijke omheining (tegen wilde zwijnen);
- vrij toegankelijk voor klein wild (ecologische verbindingzones over terrein);
- uitkijktoren maken met uitzicht over achterliggende open plek;
- 'autoluw' park, centraal parkeren;
- sanitairgebouw;
- ca. 80 toeristische plaatsen, niet gemarkeerd, natuurlijke plaatsen;
- ca. 30 stacaravans;
- ruim afstand houden tot woonhuis;
- eventuele verlichting zal naar beneden gericht zijn.

Het schetsontwerp voor het plangebied is weergegeven in figuur 6 en op groter formaat te vinden in bijlage 2. Sinds het schetsontwerp is besloten om dit ontwerp in de westelijke opstand te wijzigen, waarbij het aantal te plaatsen tenten is verminderd.

Figuur 6: schetsontwerp plangebied camping de Kriemelberg, incl. vaknummering (KR8 architecten, 2008)

Om de gewenste terreininrichting te verkrijgen, zal een groot deel van de ondergroei en bodembedekking in bosvak 1, 3 en 4 (zie figuur 6) verwijderd worden. In bosvak 2 zal de ondergroei juist gespaard worden (natuurlijke afscheiding) en zal alleen op en direct rondom de kampeerplekken ondergroei worden verwijderd. In alle bosvakken zal licht gedund moeten worden om kampeerplekken en staplaatsen te verkrijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande open plekken/structuren en zullen bij voorkeur exoten worden weggehaald. Dikke en/of markante bomen worden hierbij zoveel mogelijk gespaard.

Daarnaast zullen alle bomen waar hollen in voorkomen nadrukkelijk gespaard worden, om eventueel voorkomende natuurwaarden te behouden.

3.2 Effecten op beschermde soorten

Uit de bureaustudie en het terreinbezoek blijkt dat in het plangebied enkele algemeen beschermde soorten verwacht worden en een aantal zwaarder beschermde soorten. Per soortgroep zijn de mogelijke effecten van de voorgenomen ingrepen in beeld gebracht. Zo nodig zijn mitigerende maatregelen voorgesteld.

Vogels

Er worden verschillende soorten bosvogels in het plangebied verwacht. Het volledige plangebied is, door zijn verschillende boomsoorten en op sommige stukken geschikte struik- en kruidlaag, geschikt als broedbiotoop. Verstoring van broedende vogels leidt voor de meeste soorten tot negatieve effecten, zoals het in de steek laten van eieren of jongen. Door gebruik te maken van mitigerende maatregelen (paragraaf 3.3), wordt voorkomen dat het voortbestaan van de populaties vogels significant wordt beïnvloed.

De nieuwe terreininrichting zal ervoor zorgen dat een deel van het oppervlak van de bosopstanden ongeschikt wordt als broedbiotoop voor bosvogels. Dit betekent een verlaging van het beschikbare broedbiotoop voor de vogelsoorten die hiervan gebruik maken. Gezien de hoeveelheid geschikt broedbiotoop in de omgeving wordt hierdoor geen negatief effect verwacht. Het plangebied zal zijn bosrijke karakter behouden en zolang aan de zorgplicht wordt voldaan wordt er geen negatief effect op broedvogels verwacht.

Hollenbroeders met jaarrond beschermde nesten zullen tevens geen effect ondervinden van de ingrepen, aangezien hun bomen met hollen blijven staan.

De gunstige staat van instandhouding van de in het onderzoeksgebied voorkomende vogels komt als gevolg van de voorgenomen plannen niet in gevaar, zolang met de mitigerende maatregelen wordt rekening gehouden.

Zoogdieren

In het plangebied komen naar verwachting verschillende algemeen beschermde zoogdieren voor. De ingreep zal naar verwachting effect hebben op in het plangebied voorkomende, meer algemene tabel 1-soorten zoals Ree en Konijn. Dergelijke soorten zullen, indien zij aanwezig zijn in het plangebied, bij de start van de werkzaamheden het projectgebied verlaten. De kans dat ze gedood of verwond raken door de ontwikkeling is niet waarschijnlijk. Kleinere soorten, zoals de aanwezige muizen, zijn bij het vergraven van het terrein kwetsbaarder. Gezien de geringe mate van graafwerkzaamheden en het voor deze soorten geschikt blijven van een groot gedeelte van het terrein wordt hierdoor geen negatief effect op de populatie verwacht.

Voor de Boomarter (tabel 3) wordt geen effect verwacht, zolang met de mitigerende maatregelen wordt rekening gehouden. Zijn mogelijke verblijflocaaties (bomen met hollen) zullen behouden blijven.

Voor de Eekhoorn (tabel 2) heeft de herinrichting van het gebied geen negatief effect. Eekhoorns zijn mobiel en zullen het plangebied verlaten zodra de werkzaamheden starten. Na de inrichting van het plangebied blijft er voldoende (en geschikt) leefgebied voor de Eekhoorn over. Effect op de populatie is dus niet te verwachten. Om verstoring in zijn kwetsbare periode te voorkomen, dient er wel rekening te worden gehouden met mitigerende maatregelen.

Voor het Everzwijn (tabel 2) zal een stuk van zijn foerageergebied verloren gaan na de inrichting van het terrein. Rondom het terrein zal een zogenaamd 'reedoorlatend raster' worden geplaatst. Everzwijnen worden hierdoor geweerd. Gezien de hoeveelheid geschikt foerageergebied in de omgeving wordt echter geen negatief effect op het Everzwijn verwacht.

Voor het Edelhert (tabel 2) en Ree (tabel 1) zal het plangebied bereikbaar blijven, dankzij het 'reedoorlatend raster'. Voor zover deze soort al effectief gebruik maakt van het plangebied (het betreft geen geschikt foerageergebied en bevindt zich dicht bij mensen), wordt er hierdoor geen effect op het Edelhert verwacht.

Het plaatsen van nieuwe verlichting zal zoveel mogelijk gemeden moeten worden. Daar waar dit toch vereist is, zal deze naar beneden schijnen, wat verstoring tijdens foerageren/migreren van vleermuizen (alle soorten tabel 3) voorkomt. Daarnaast blijven de paden in het plangebied waarboven vleermuizen kunnen jagen, behouden. Ook de bomen met hollen blijven staan, dus ook op de vaste verblijfplaatsen van de vleermuizen wordt geen effect verwacht. Om verstoring in de winterslaap te voorkomen, dient wel rekening te worden gehouden met mitigerende maatregelen.

De gunstige staat van instandhouding van de in het onderzoeksgebied voorkomende zoogdieren komt als gevolg van de voorgenomen plannen niet in gevaar, zolang met de mitigerende maatregelen wordt rekening gehouden.

Reptielen

In de buurt van het plangebied komen naar verwachting beschermde reptielen voor. Er wordt niet verwacht dat het plangebied een bijzondere waarde voor deze soorten bevat, maar rustende of overwinterende soorten kunnen mogelijk gebruik maken van het plangebied. Reptielen zijn vrij gevoelig voor verstoringen; het verwijderen en dunnen van beplantingen kan een negatief effect hebben op de biotopen van deze soorten.

Van de meeste reptielen wordt verwacht dat als zij gebruik maken van het plangebied, zij bij de start van de werkzaamheden het plangebied zullen verlaten mits de terreininrichting plaatsvindt in de periode waarin de reptielsoorten actief zijn.

Voor de Adder geldt dat deze het plangebied mogelijk als overwinteringsbiotoop gebruikt, waarbij hij overwintert in holtes tussen boomwortels of onder puin en dergelijke. Zolang bij deze soort in zijn actieve periode wordt gewerkt (zie mitigerende maatregelen), wordt een negatief effect op deze soort voorkomen.

De Hazelworm verschuilt zich onder gebladerte en strooisel en verplaatst zich daarom minder snel. Het plangebied wordt mogelijk gebruikt als overwinteringsbiotoop. Naast het werken in zijn actieve periode moeten er daarom extra mitigerende maatregelen genomen worden, voorafgaand aan de werkzaamheden (zie volgende paragraaf). Door het nemen van deze maatregelen wordt een negatief effect op deze soort voorkomen.

De gunstige staat van instandhouding van de in het onderzoeksgebied voorkomende reptielen komt als gevolg van de voorgenomen plannen niet in gevaar, zolang met de mitigerende maatregelen wordt rekening gehouden.

3.3 Mitigerende maatregelen

Om tijdens de werkzaamheden, zoals graafwerkzaamheden, flora en fauna niet te verstoren zijn mitigerende maatregelen vereist. Deze maatregelen zijn voornamelijk gericht op de uitvoeringsperiode en werkwijze. Per soortgroep is een advies met betrekking tot deze mitigerende maatregelen gegeven.

Vogels

Verstoring van broedende vogels leidt voor de meeste soorten tot negatieve effecten, zoals het in de steek laten van eieren of jongen. Vanuit de Flora- en faunawet is het daarom verboden om broedende vogels te verstoren. Hiervoor kan ook geen ontheffing worden verkregen. In de praktijk betekent dit dat bosschages en bomen niet tijdens het broedseizoen gekapt mogen worden. Om te voorkomen dat tijdens de lente broedvogels zich gaan vestigen waardoor de werkzaamheden moeten worden stilgelegd, is het aan te raden het kappen van bomen en verwijderen van ondergroei voor het broedseizoen uit te voeren. Globaal loopt het broedseizoen van circa 15 maart t/m circa 15 juli. In verband met holenbroeders, welke overwinteren in hun holen van circa december (zoals uilen), zal er buiten hun overwinteringsperiode gewerkt moeten worden.

Zoogdieren

Om de negatieve effecten op kleine zoogdieren te verminderen wordt aanbevolen om de (graaf)werkzaamheden vanuit één richting op te starten, zodat dieren kunnen vluchten. Er worden naast het Everzwijn, Edelhert, Eekhoorn en Boomarter, alleen algemeen voorkomende zoogdieren verwacht, zoals een aantal muizensoorten. Hiervoor zijn geen extra maatregelen nodig.

Op Eekhoorn, Everzwijn, Edelhert en Boomarter worden directe effecten uitgesloten door hun mate van mobiliteit. Ten behoeve van Eekhoorn en Boomarter dient ervoor gezorgd te worden dat er geen groen verwijderd wordt in hun kwetsbare periode (periode met hulpbehoevende jongen). Voor de Eekhoorn is dit half januari tot en met half juni. Voor de Boomarter is dit eind maart tot en met augustus.

In verband met vleermuizen dient rekening te worden gehouden met verstoring van hun overwinteringlocaties. Daarom dient het groen verwijderd te worden voor hun overwinteringsperiode, welke voor de meeste soorten in oktober start en in uiterlijk eind maart eindigt.

Reptielen

Verstoring van reptielen in winterrust leidt voor deze soorten tot negatieve effecten. In geval van het plangebied betreft dit de Hazelworm en Adder. Daarom is het aan te raden om alvorens deze soorten in winterrust gaan, het terrein voor hen onklaar te maken. Om deze reden dient het kappen van bomen en verwijderen van ondergroei voor de winterrust van deze soorten plaats te vinden. Globaal loopt deze periode van oktober tot maart, bij een temperatuur boven de 8°C. Daarnaast dient ten behoeve van de reptielen één kant op gewerkt te worden bij (graaf)werkzaamheden.

Ten behoeve van de Hazelworm zal van te voren, in de maand augustus, het strooisel van de werklocaties verwijderd moeten worden. Op deze manier kan de soort een andere locatie zoeken om te overwinteren in de periode dat hij nog actief is. Het is aan te raden de strooisellaag op hopen te schuiven aan de kant van de planlocaties, waardoor deze hopen des te geschikter worden voor overwinterende soorten.

Conclusie uitvoeringsperiode

Wanneer bovenstaande werkperiodes in acht worden genomen, dient de strooisellaag op werklocaties in augustus verwijderd te worden en kan groen worden verwijderd in de maand september. Hierna kunnen werkzaamheden welke geen geluidsverstoring tot gevolg hebben doorgang krijgen.

3.4 Effecten op beschermde gebieden

Het plangebied maakt in zijn volledigheid onderdeel uit van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur. De EHS is opgenomen in het Streekplan 2005 van de provincie Gelderland, evenals het Groei- en Krimpbeleid. Via dit gezamenlijk beleid wordt ervoor gezorgd dat het gebied dat verloren gaat bij de ontwikkeling van campings gecompenseerd wordt via het opheffen van andere campings. Per saldo gaat er dus geen EHS verloren.

De kernkwaliteiten van de EHS op de Veluwe zijn uitgewerkt in de streekplanuitwerking Gelderse EHS (2006). De kernkwaliteiten waar het plangebied mee te maken heeft bestaan uit:

- grootschalig samenhangend bos- en natuurgebied;
- de uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren (in het bijzonder hert en wild zwijn);
- de verwevenheid en het samengaan van cultuurhistorie en natuur.

De eerste twee kernkwaliteiten ondervinden geen effect, aangezien de natuur die uit het plangebied verdwijnt op een andere (voor de kernkwaliteiten beter geschikte) locatie wordt gesaldeerd. Verwevenheid en samengaan van cultuurhistorie en natuur is van toepassing op de grafheuvel die in het plangebied voorkomt. Deze ondervindt geen effect van de ontwikkeling van de camping (in een straal van 10m rond de grafheuvel vinden geen ontwikkelingen plaats) en krijgt zelfs een toekomstige educatieve functie. Dit wordt gerealiseerd door een beeld van een doorsnede van de grafheuvel nabij de bestaande grafheuvel, om zo te laten zien welke functie grafheuvels vervulden.

De voorgenomen ontwikkelingen ten behoeve van de uitbreiding van de camping zullen derhalve geen effect hebben op de wezenlijke waarden (kernkwaliteiten) van de EHS.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusie

In het plangebied komt een aantal beschermde soorten voor. Het gaat om enkele meer algemeen voorkomende soorten die onder het lichtste beschermingsregime (tabel 1) van de Flora- en faunawet vallen, zoals konijn en veldmuis. Ook komen er zwaarder beschermde zoogdieren (tabel 2/3), reptielen (tabel 3) en (in het broedseizoen beschermde) vogelsoorten voor.

Op de in het onderzoeksgebied voorkomende beschermde diersoorten treedt in het kader van de Flora- en faunawet geen negatief effect op, bij gebruik van de in paragraaf 3.3 genoemde mitigerende maatregelen.

Als gebruik van de mitigerende maatregelen niet mogelijk is, zal er voor sommige diersoorten (zie onder) een ontheffing moeten worden aangevraagd.

De hoeveelheid Ecologische Hoofdstructuur welke verloren gaat door de ontwikkeling van de camping is reeds door het Groei- en Krimpbeleid (Streekplan 2005) van de provincie Gelderland gecompenseerd. Daarnaast treedt er geen negatief effect op op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebied Veluwe en de kernkwaliteiten van de Ecologische Hoofdstructuur.

Voor broedvogels geldt dat indien aan de gestelde voorschriften wordt voldaan, er geen negatief effect zal optreden.

Voor zwaarder beschermde zoogdieren (Eekhoorn, Everzwijn en Edelhert, alle drie tabel 2) wordt geen negatief effect verwacht zolang aan de gestelde eisen wordt voldaan. Voor Everzwijn en Edelhert zullen de werkzaamheden geen effect hebben en zal het verlies van ruim drie hectare bos (foerageergebied) geen invloed hebben op hun populatie. Voor de Eekhoorn vormt het gebied momenteel nog weinig potentie, maar zal na de terreininrichting mogelijk zelfs interessanter worden.

Ten behoeve van de Boomarter (tabel 3) en de Eekhoorn (tabel 2) wordt buiten hun (voor jongen) kwetsbare periode gewerkt. Als dit niet mogelijk is, zal er voor deze diersoorten een ontheffing moeten worden aangevraagd. Bomen met hollen, welke een mogelijke verblijfplaats voor de Boomarter vormen, blijven behouden.

Ten behoeve van vleermuizen (tabel 3) wordt, alleen waar nodig, neerwaarts gerichte verlichting aangebracht om verstoring te voorkomen en blijven bomen met hollen (mogelijke verblijfplaatsen) behouden. Daarnaast wordt het terrein na inrichting interessanter voor foeragerende vleermuizen.

Ook voor de Hazelworm (tabel 3) en de Adder (tabel 3) geldt dat mits men zich houdt aan de mitigerende maatregelen er geen negatief effect zal optreden. Als deze mitigerende maatregelen niet uitvoerbaar zijn, is een ontheffing vereist.

Voor meer algemene soorten zoogdieren, de zogenaamde tabel 1-soorten van de Flora- en Faunawet (zoals het Konijn), geldt een algemene vrijstelling. Wel dient er rekening te

worden gehouden met de zorgplicht, welke ook voor deze soorten geldt. Deze wordt in de volgende paragraaf toegelicht.

Omwille van de Ecologische Hoofdstructuur worden geen negatieve effecten verwacht. Er treedt per saldo geen areaalverlies aan natuur op en is er effect op de wezenlijke waarden (kernkwaliteiten) van de EHS worden gesaldeerd.

4.2 Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en Faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen. In dit geval verdient het aanbeveling het plangebied voor de winter te maaien en het maaisel op te ruimen, zodat hierin geen soorten in winterslaap gaan.

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet alle gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van eind augustus tot november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als Egel en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien een locatie in die periode gemaaid wordt, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Indien vooraf bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de betreffende soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen kort gemaaid worden, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren die in winterslaap gaan.

Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te beperken (bijvoorbeeld wegvangen en verplaatsen).

4.3 Voorbehoud

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op beperkte inventarisatiegegevens van derden, een éénmalig veldbezoek en literatuuronderzoek.

Deze gegevens geven geen garantie dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden geen (andere) beschermde soorten kunnen worden waargenomen. Natuur is vaak verrassend. Om de risico's zo veel mogelijk te verkleinen wordt aanbevolen om vlak voordat de werkzaamheden beginnen, het terrein te controleren op de aanwezigheid van (andere) beschermde soorten.

Geraadpleegde bronnen

Mondeling/schriftelijk

- Braamskamp, K., 2011. Gemeente Ermelo, Ermelo.
- Heuvel, D., 2011. Camping de Kriemelberg, Ermelo.

Literatuur

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeek & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Hustings, F. e.a., 2002 Atlas van de Nederlands broedvogels. KNNV Uitgeverij Utrecht.
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse Libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Provincie Gelderland, 2006. Uitwerking streekplan Gelderland 2005, Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse ecologische hoofdstructuur. Provincie Gelderland, Arnhem.

Internet

- maps.Google.nl
- www.Gelderland.nl
- www.Naturalis.nl
- www.Natuurloket.nl
- www.RAVON.nl
- www.SOVON.nl
- www.Telmee.nl
- www.Vleermuis.net
- www.Waarneming.nl
- www.Zoogdiervereniging.nl

Bijlage 1: Natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. In het geval van de locatie in dit rapport is alleen de soortbescherming van toepassing.

Flora- en faunawet

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen SBZ welke zijn vermeld in bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van de opgenomen soorten tegen plukken, uitsteken, opsporen, verstoren, doden en vervoeren. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent op zich geen externe werking, maar voor enkele soorten worden de begrippen in de Flora- en faunawet ruimer uitgelegd, bijvoorbeeld voor vleermuizen. Afhankelijk van de betreffende soorten worden projecten getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied. Daarbij moet echter wel rekening worden gehouden met de functionele omgeving van een soort. Een verblijfplaats van een soort staat niet los van zijn directe omgeving. Verstoring van de directe omgeving leidt voor veel soorten tot verstoring van de verblijfplaats. De grootte van die directe omgeving is soortafhankelijk en terreinafhankelijk en kan de grenzen van het projectgebied overschrijden. De toetsing besteedt onder andere aandacht aan deze aspecten.

In het kader van de Flora en faunawet wordt een groot scala aan dier- en plantensoorten beschermd. De aanvankelijke ruime bescherming van een grote groep gewervelde dieren (o.a. zoogdieren en vogels) en een beperkte groep ongewervelden (o.a. enkele vlindersoorten en libellensoorten) in Nederland is met ingang van het nieuwe Vrijstellingenbesluit¹ genuanceerd. Op basis van dit besluit zijn drie categorieën beschermde soorten te onderscheiden, gegroepeerd in drie tabellen.

Tabel 1. Algemeen voorkomende soorten, waarvoor een vrijstelling geldt voor overtredingen van artikel 8 t/m 12 bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik.

Tabel 2. Overige soorten, die minder algemeen voorkomen en veelal zeldzaam zijn of bedreigd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt met behulp van een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. In deze categorie vallen ook alle vogelsoorten. De vrijstelling is alleen van toepassing op werkzaamheden als 'bestendig beheer en onderhoud', 'bestendig gebruik' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'. Wanneer niet volgens een dergelijke gedragscode wordt gewerkt of als het andere ingrepen betreft, is een ontheffing nodig. De ontheffing voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Zonder gedragscode vallen broedvogels niet hieronder, maar onder het zwaardere toetsingsregiem, genoemd onder 3.

¹ Besluit van 10 september 2004, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen. Dit besluit is sinds eind februari 2005 van kracht.

Tabel 3. Strikt beschermde soorten die zeldzaam en veelal bedreigd zijn. Hieronder vallen tevens de soorten die zijn opgenomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig gebruik' als gewerkt wordt conform een goedgekeurde gedragscode. Als het andere werkzaamheden betreft of als niet gewerkt wordt conform een gedragscode moet voor deze soorten een ontheffing worden aangevraagd. Voor deze soorten geldt een streng toetsingskader waarbij moet worden aangetoond dat er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang, er geen alternatieven zijn en de ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Beleid Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Het beschermingsregiem van de Ecologische Hoofdstructuur is niet in wetgeving vastgelegd, maar geregeld een beleidsnota, in dit geval in de Nota Ruimte (2004). De wettelijke bescherming van de EHS vindt plaats via het bestemmingsplan.

De bescherming van de EHS gaat uit van een 'nee, tenzij'- regime. Het beleid is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, rekening houdend met de medebelangen die in het gebied aanwezig zijn. Deze wezenlijke kenmerken en waarden bestaan uit een combinatie van de geologische ontstaansgeschiedenis (geomorfologie), bodemvorming, onder andere door begroeiing en het historisch gebruik door mensen (aardkundige waarden, cultuurhistorische waarden) en waterhuishouding. Het resultaat hiervan zijn vaak bijzondere natuurwaarden (actueel of potentieel) die veelal in gebiedsplannen worden beschreven en de basis vormen voor nagestreefde natuurdoeltypen. Daarnaast kunnen de kenmerkende waarden bestaan uit de kwaliteit van water, lucht, rust, stilte, donkerte.

Binnen en in de nabijheid van EHS-gebieden zijn nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten. Als er echter geen reële alternatieven aanwezig zijn én er is sprake van groot openbaar belang kan het project doorgaan als de schade zo veel mogelijk wordt verzacht en de resterende schade wordt gecompenseerd. Elke provincie heeft het compensatiebeginsel voor de EHS nader uitgewerkt in een nota. De provincie is het bevoegd gezag via de toetsing van bestemmingsplanwijzigingen.

Bijlage 2: Ontwerp plangebied

